

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 27/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Suomen metsäkeskuksesta annetun lain ja Suomen met- säkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä lokakuuta 2014 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi Suomen metsäkeskuksesta annetun lain ja Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (HE 191/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- osastopäällikkö Juha Ojala, metsäneuvos Marja Kokkonen ja neuvotteleva virkamies Leena Arpiainen, maa- ja metsätalousministeriö
- yksikön johtaja Jouko Lehtoviita, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- johtaja Ari Eini, Suomen metsäkeskus
- aluejohtaja Jorma Vierula, Suomen metsäkeskus, Etelä- ja Keski-Pohjanmaa
- johtaja Marko Mäki-Hakola, Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi
- toiminnanjohtaja Pekka Nuutinen, Metsänomistajien liitto Pohjois-Karjala
- kehittämispäällikkö Markku Ekdahl, Metsänomistajien liitto Pohjois-Suomi

- toiminnanjohtaja Stefan Borgman, Metsänomistajien liitto Rannikko
- metsäjohtaja Juha Hakkarainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- lakimies Mikaela Strömberg-Schalin, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- metsäasioiden päällikkö Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry
- toiminnanjohtaja Tapio Hankala, Metsänhoitajaliitto ry
- toimitusjohtaja Kai Merivuori, Suomen Sahat ry
- puheenjohtaja Håkan Nystrand, METO - Metsäalan asiantuntijat ry
- toimitusjohtaja Matti Peltola, Koneyrittäjien liitto ry
- työmarkkina-asiamies Päivi Salin, Jyty ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- ympäristöministeriö
- Metsähallitus
- Metsäntutkimuslaitos
- Metsäkeskus, Kaakkois-Suomi
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV).

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksellä muutettaisiin Suomen metsäkeskuksesta annetun lain säännöksiä siten, että metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön valtakunnallista ja alueellista organisaatorakennetta uudelleen järjestämällä tehostettaisiin edelleen valtakunnallisia toimintoja ja resurssien käyttöä. Suomen metsäkeskuksen tehtäviä ei ehdoteta muutettavaksi.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi Suomen metsäkeskuksesta annetun lain siirtymäsäännöksiin sisältyvää 39 §:ää. Lain 39 §:n 2

momenttiin sisältyvää metsäkeskuksen liiketoiminnan eriyttämistä ehdotetaan myöhennettäväksi yhdellä vuodella vuoden 2014 lopusta vuoden 2015 loppuun.

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain 6 §:ään ehdotetaan tehtäväksi Suomen metsäkeskuksesta annettuun lakiin esitettävistä muutoksista johtuvat teknisluonteiset tarkistukset.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta toteaa, että Suomen metsäkeskus (jäljempänä metsäkeskus) aloitti toimintansa vuoden 2012 alussa. Tuolloin tuli voimaan Suomen metsäkeskuksesta annettu laki (418/2011, jäljempänä metsäkeskuslaki) ja Suomen metsäkeskuksen toiminnasta annettu valtioneuvoston asetus (1102/2011). Aiemmista alueellisista metsäkeskuksista muodostettiin tuolloin yksi, koko Manner-Suomen alueen kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Aiemmissa metsäkeskuksissa harjoitettu liiketoiminta eriytettiin metsäkeskuksen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta. Julkisia hallintotehtäviä hoitaa metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikkö, joka muodostuu keskusyksiköstä ja alueyksiköistä. Metsäkeskus on organisaatio, joka ei kuulu valtionhallintoon, vaan on niin sanottua välillistä valtionhallintoa.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että valtakunnallisen metsäkeskuksen toiminta on käyn-

nistynyt ripeästi metsäkeskuslain voimaantulon jälkeen. Metsäkeskuksen julkisen palvelun keskusyksikkö aloitti Lahdessa, ja liiketoimintayksikön johto sijaitsee Tampereella. Metsäkeskus toimii julkisen palvelun osalta keskusyksikössä ja 13 alueyksikössä, joiden rajat vastaavat aiempia alueellisia metsäkeskuksia. Liiketoimintayksikkö on organisoitunut 6 alueeseen.

Esityksen perusteluissa on todettu, että valtakunnallisen toiminnan kehittäminen vaatii nykyistä joustavampaa organisaatiomallia, jossa resurssien hallinnointi on keskitetty ja toimintaa voidaan organisoida myös muuten kuin alueellisin perustein, esimerkiksi valtakunnallisten asiantuntijuuksien ympärille. Esityksellä tavoitellaan entistä parempaa organisaatiomallia metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön tehtävien hoitamisessa. Metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikkö ehdotetaan muutettavaksi pääosin toimintoihin pohjautuvaksi organisaatioksi. Esityksen mukaan metsäkeskus päättää työjärjestyksellä toimintojakoon perustuvan organisaation rakenteista ja metsäkeskuslaissa säädetään vain ratkaisuvallan käytöstä julkisen vallan käyttöä koskevissa asioissa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomen metsäkeskuksesta annetun lain uudistuksella tehostetaan metsäkeskuksen toimintoja ja resurssien käyttöä. Lain tulee yhdessä kestävä metsätalouden rahoitus-

ta koskevan lainsäädännön kanssa edistää metsätaloutta ja metsiin perustuvia elinkeinoja.

Valiokunta toteaa, että metsäkeskuslain 39 §:n 2 momentin mukaan metsäkeskuksen liiketoiminta on eriytettävä kokonaisuudessaan metsäkeskuksen hoitamista julkisista hallinto-tehtävistä sisältäen myös 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimivallan ja vastuun eriyttämisen joulukuun 31 päivään 2014 mennessä. Säännös sisältää tavoitteen, jonka mukaan metsäkeskuksen liiketoiminta on eriytettävä siten, että metsäkeskuksen liiketoimintayksikkö toimii jatkossa itsenäisellä toimivallalla ja vastuulla. Liiketoimintayksikkö on tämän vuoksi yhtiötettävä osakeyhtiöksi. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä yhtiöittämisen aikataulua esitetään kuitenkin myöhennettäväksi vuodella johtuen nykyisestä markkinatilanteesta ja liiketoimintojen kehittämistilanteesta. Valiokunta toteaa, että myöhentämisellä ei saa olla vaikutusta liiketoimintayksikön itsenäiseen kehittämiseen tai metsäkeskuksen julkisen palvelun toimintaan.

Metsäkeskuksen alueorganisaatio

Valiokunta toteaa, että metsäkeskuslain 3 §:n 1 momentissa säädetään metsäkeskuksen nykyisestä perusrakenteesta eli julkisen palvelun yksiköstä ja liiketoimintayksiköstä. Pykälän 2 momentissa on säädetty julkisen palvelun yksikön muodostuvan keskusyksiköstä ja alueyksiköistä. Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön keskusyksikön toimipaikasta ja alueyksiköistä annetulla valtioneuvoston asetuksella (1101/2011) on säädetty 13 alueyksiköstä. Esityksen perusteluissa on todettu, että tämä on varmistanut alueellisen toiminnan näkyvyyden ja yhteistyön muiden toimijoiden kanssa, mutta toisaalta jäykistänyt metsäkeskuksen toiminnan valtakunnallista organisointia sekä hajauttanut resurssien hallinnointia.

Edellä esitetystä käy ilmi, että lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön uudesta organisaatorakenteesta. Ehdotetun säännöksen mukaan metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön toiminta jakautuu valtakunnallisesti toimintojaon mukai-

sesti. Alueellisten palvelujen saatavuus, kielellisten oikeuksien toteuttaminen ja maakunnallisten metsäneuvostojen toimivuus varmistetaan metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön työjärjestyksessä määrättävällä riittävällä määrällä maantieteellisiä palvelualueita. Ehdotuksen mukaan metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikkö toimii edelleen koko Manner-Suomen alueella.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että voimassa olevan lain nojalla jokaisen alueyksikön toimialueelle on asetettu alueneuvottelukunta ja alueellinen metsäneuvosto. Näiden kahden toimielimen tehtävät sivuavat hyvin paljon toisiaan. Nykyisten alueneuvottelukuntien toimikausi päättyy 31 päivänä toukokuuta 2016. Alueelliset metsäneuvostot jatkavat toimintaansa vuoden 2014 loppuun saakka. Alueneuvottelukunnan tehtävänä on valmistella esitys metsäkeskuksen johtokunnalle kestävän metsätalouden rahoitusta koskevan lainsäädännön nojalla myönnettävien valtion tukien kohdentamisesta eri toimenpiteille ja kyseisen määrärahan tarpeesta. Kukin neuvottelukunta hyväksyy alueellisen metsäohjelman. Alueellisen metsäneuvoston tehtävänä on toimia metsäkeskuksen alueyksiköiden tukena metsälain mukaisten alueellisten metsäohjelmien suunnittelussa, seurannassa ja toimeenpanossa sekä seurata ja ottaa kantaa muihin metsäsektorin kannalta tärkeisiin alueellisiin ohjelmiin ja suunnitelmiin, kuten lakisäätöteiseen maakunnan suunnitteluun.

Valiokunta toteaa, että esityksen mukaan alueneuvottelukunta ja alueellinen metsäneuvosto korvataan maakunnallisella metsäneuvostolla. Metsäneuvostoon ehdotetaan kuuluvaksi enintään 15 jäsentä, joilla on henkilökohtaiset varajäsenet. Uusissa metsäneuvostoissa yhdistyvät pääosin alueneuvottelukuntien ja alueellisten metsäneuvostojen tehtävät. Esityksessä on pidetty tarkoituksenmukaisena sitä, että metsäneuvoston toiminta-alue rajataan maakuntajakoa noudattavaksi. On kuitenkin myös mahdollista, että yksi metsäneuvosto toimii usean maakunnan alueella, kuitenkin niin, että toimialueen muodostavat kokonainen tai kokonaiset maakunnat. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että metsäneuvostojen toimialueissa otetaan huo-

mioon myös niiden organisaatioiden aluejaot, joilla on vaikutusta metsäneuvoston toimintaan ja toimijoiden väliseen yhteistyöhön.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun metsäneuvoston tehtävänä on tehdä esitys metsäkeskuksen johtokunnalle metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön, maakuntien liittojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisen yhteistyön linjoista sekä antaa vuosittain arvio johtokunnalle metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön keskeisten tehtävien toteutumisesta ja kehittämistarpeista maakunnassa. Ehdotuksen mukaan metsäneuvosto myös laatii ja hyväksyy alueellisen metsäohjelman ja toteuttaa sen seurannan. Metsäneuvoston tehtävänä on lisäksi edistää kyseisen ohjelman toteuttamista.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää välttämättömänä, että resurssien käytön painopisteen tulee olla vahvasti metsiin perustuvien elinkeinojen alueellisessa edistämisessä. Tämän varmistamiseksi toimintaa tulee olla kaikissa maakunnissa. Organisaatiorakenteen uudistaminen ei saa johtaa resurssien ohjautumiseen pelkästään rahoitus- ja tarkastustehtäviin, vaan metsäkeskuksen resurssien käytön painopiste tulee olla entistä selkeämmin metsiin perustuvien elinkeinojen edistämisessä. Tämä tulee ottaa huomioon myös johtamisjärjestelmiä ja -vastuita suunniteltaessa. Myös metsäneuvoston jäsenen on edustettava laaja-alaisesti nimenomaan maakunnan metsiin perustuvien elinkeinojen kehittämisen kannalta keskeistä asiantuntemusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

7 §. *Metsäkeskuksen johtaminen.* Ehdotetun 3 momentin mukaan metsäkeskuksen johtajan tehtävänä on muun ohella vastata toiminnan tuloksellisuudesta tavoitteena metsätalouden edistäminen. Valiokunta pitää tarpeellisena täsmentää johtajan tehtävien kuvausta tältä osin säilyttäen

sen kuitenkin riittävän laajana. Viitaten lisäksi lakiehdotuksen 8 §:ssä käytettyihin ilmaisuihin metsäkeskuksen tehtävästä ja toiminnasta, valiokunta ehdottaa ilmaisun "metsätalouden" korvaamista ilmaisulla "metsiin perustuvien elinkeinojen".

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 7 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

7 §

Metsäkeskuksen johtaminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Johtajan tehtävänä on johtaa, valvoa ja kehittää metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön toimintaa. Johtaja määrää resurssien tarkoituksenmukaisesta käytöstä toimintakohtaisesti. Johtaja vastaa toiminnan tuloksellisuudesta tavoitteena *metsiin perustuvien elinkeinojen* edistäminen. Johtaja vastaa myös metsäkeskuksen johtokunnassa käsiteltävien asioiden, lukuun ottamatta eriytettyä liiketoimintaa, valmistelusta ja johtokunnan päätösten täytäntöönpanosta. Johtaja ei saa olla läsnä metsäkeskuksen johtokunnan kokouksessa silloin, kun siellä esitellään, käsitellään tai tehdään päätöksiä metsäkeskuksen liiketoimintaan liittyen.

(4 mom. kuten HE)

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Pirkko Mattila /ps
jäs.	Markku Eestilä /kok	Jari Myllykoski /vas
	Satu Haapanen /vihr	Janne Sankelo /kok
	Lasse Hautala /kesk	Katja Taimela /sd
	Reijo Hongisto /ps	Tytti Tuppurainen /sd.
	Anne Kalmarin /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.